

Kodukeskkool

*Toimetajad: Julius Grüntal, Ernst Peterson,
Gustav Puu.*

*Toimetuse liikmed: Dr. O. Bekman, R. Gutman,
E. Kimmel, mag. phil. M. Meiusi, V. Orav, V. Peet,
Emma Peterson, H. Pezold, P. Sepp, E. Susi,
R. Stümper, H. Tehver, P. Viires ja A. Õunapuu.*

I. klass

16. õppenädal

Eesti Hariduse Sõprade Seltsi väljaanne

Tallinnas, Kinga 8-1

1933

1. Emakeel.

Keeleõpetus. Kuna käänamine on tõsise-
maid osi meie keeleõpetuses, katsume veel
süvendada ja kontrollida oma teadmisi ja just
neist kohtadest, kus eksitakse kõige sagedamini.

Korrake enne käändkond raamatust, samuti
ülevaade ajakirja vastavast kohast ja siis vas-
take küsimustele peast. Selle järele asuge järg-
mise käändkonna kordamisele.

I. käändkond. Millest tunnete I k.-k. sõnu?
Millistel sõnadel puudub lõpp -d ainsuse osas-
tavas? Missugustel sõnadel (mitmel?) on ain-
suse sisseütlevas kaks vormi? Millal on mitm.
osastava lõpul ainult -sid lõpp ja kuidas on siis
i-mitmusega? Kuidas on mitm. osastav ja i-mitm.
sõnadest *hea* ja *pea*.

II käändkond. Millest tunnete II k.-k.
(eesti- ja laen-) sõnu? Milleks on muutunud
ainsuse nimetavas tüvehäälik -e? Mille poolest
erinevad III käändkonna sõnad *pere*, *kere*, *kõne*,
vale jne. II k.-k. sõnadest? Nimetage neid kuut
sõna, kus on ainsuse osastava lõpul -d. Kuidas
on ainsuse osastav sõnadest: *suvi*, *tüvi*, *lävi*,
lõhi, *hani*, *süli*? (Puhas -e tüvi ilma igasuguse lõ-
puta!) Kuidas moodustub lõputa sisseütlev?
(Erinevus -tar-lõpulistel ja laensõnadel. Milline?)
Kuidas on mitmuse omastava lõpp? (gümnaa-
siumide). Millistes tüvedes on ainult -sid-lõpu-

line mitm. osastav võimalik? Kuidas on lõputa osastav -i-tüvedes? -a-tüvedes? (§ 65).

III käändkond. Loendage III k.-k. sõnade tunnused. Loendage sõnad, mil on ains. osastav lõputa (puudub -t). Meenutage, milliste sõnade mitmuse osastavas eksitakse («Kodukeskkool» lhk. 198). Moodustage neist d-mitmuse käänded (i-mitm. puudub).

IV käändkond. Loendage IV k.-k. sõnade tunnused. Millise käände põhjal ja kuidas moodustub ains. osastav? Meenutage erandid. Kuidas moodustub ains. sisseütlev? (Erinevus pärisnimeses — § 89 III lõik). Millise käände põhjal moodustub mitm. omastav? Mis saab tüve -i-st mitmuse osastavas?

V käändkond. Millest tunnete V k.-k. sõnu? Missugustel juhtumitel on mitmuse osastav lõputa? Millal lõpuga? (Omandage hästi § 73). Millal on ainsuse sisseütlev lõputa?

VI käändkonna I alaliik. Loendage VI k.-k. tunnused. Millised ainsuse käänded on lõputa? Kuidas on astmevaheldus ains. pea- ja põhikäänetes? Millises astmes on mitmuse käänded? Kuidas on mitmuse omastav sõnadest: ümbrik, kannatlik, kirjanik jne.? (-ikkude!) Millal ei või esineda lõputa mitm. osastavat? (jõgi, lugu). Korrake veel põhjalikult lõputa mitm. osastava moodustamise reeglid.

VI käändkonna II alaliik. Nimetage II ala-

liigi tunnused. Kuidas esineb astmevaheldus? Pange tähele mitmuse omastava astet. Loendage lõpuhäälikud kõigis pea- ja põhikäändeis. Milles ta erineb I alaliigist?

VII käändkond. Kuidas tunda selle k.-k. sõnu? Märkige astmevahelduse esinemine. Millise vormi põhjal moodustub ains. osastav? mitm. omastav? Kuidas moodustuvad samad käänded eriliiki ja erandsõnadest? (liige, vaher, õnnis jne.) Kuidas moodustame mitm. osastava ja i-mitmuse? Täitke harjutused nr. 31, 32 ja 33.

Võti harjutusele nr. 28: tuult, lund, aastat, und, sinetavat taevast, haljendavat, paistvat peegsiledat merd, kauget, kolletavat, madalat hoonet, mõnd, nobedat, kergejalgset, kohmakat, pikaldast, rõõmsat, lindudeperet, rahutut, askeldavat olendit, mööduvat halbust, kaduvat tühisust, mõõdukat tasakaalukust, selget olukorrahindamist, mõndki, muret, raskust, meelekibedust.

Harj. 29. Vankrit, suhkrut, küünart, katelt, naasklit, korstnat, pastelt, ämbrit, ankrut, matart (=kaigast), vangikambrit, akent, köömnet, maalrit, teenrit, põlveõnnalt, vaprat, numbrit, takukoonalt, vemmalt, kindlat, sammalt, piiblit, tuletungalt, tuukrit. tütart, taalrit, pannalt, vinnalt, inglit, kangrut, naabrit, haavlit, peitlit.

Harj. 30. Sadamasse, sõbrasse, teise tuppa, metsa, sohu, kaugesse minevikku, julgesse kavatusse (e. -susesse), lumme, häälede, äärde, tuu-

lesse, maasse, ellu, suurde auku, mõttesse, laine-
tavasse merre, kenasse poisisse, rumalasse ette-
võttesse, suurde ruumikasse eeskotta, ellu
(elusse), haljendavasse orgu.

Kirjandus. Lugege läbi Emk'ist VII „Ini-
mene pärast surma“ lhk. 94—109, Pidage
silmas raamatu koostaja kava ja märkige oma
k.-vihku tähelepanekud loetust ja kuuldust kõr-
valt. Millised nähtused on ühenduses inimese
suremise momendiga? Mis võib juhtuda surnu-
keha juures? Kuidas käitub kodukäija oma
endises kodus? Kuidas võõraste inimestega
kohtamisel? Mis tehakse kodukäijate koosole-
kutel? Kuidas saab ennast kaitsta kodukäija
vastu ja kuidas võib tast lahti saada? Mis põh-
jusel hakkavad surnud liikuma ja kodu käima?
Millised inimesed need on olnud? Miks kuulu-
vad mõisnikud ja mõisasundijad siia hulka?
Milles on kodukäijal sarnasust vanapaganaga?
Mis võis näha vanade matusekohtade juures?
Millises seisukorras on inimeste hinged, kes
õnnetut surma saanud? Kuidas saavad nad
mõnel korral rahu? Mida olete veel kuulnud
umbluust?

Mardus esineb sagedasti meie rahvalugu-
des. Tema kiljatab, oigab, kolistab ning kuu-
lutab ette õnnetust või surma. Selle õudse vii-
rastuse kuju pole selge, kuna ta igakord ei näita
ennast. Vahel sarnaneb ta kuhilaga või inime-

sega. Sagedasti ühtub ta oma käitumiselt kodukäijaga.

Jutundikeses lhk. 104 osutatakse *varju mõjule*. Võitluses kodukäijaga hoidub mees kuu poole, et vastane oleks tema *varju mõju all*. Vari aitab kaasa, sisaldab mehe võimu. (Lugege selle kohta O. Looritsa „Eesti rahvausundi maailmavaade“).

Nagu näete, on need muinasjutud oma enamusel üsna algelised ning protokollilised. Jutustaja pole leidnud rahu, et paremat vormi leida. Otsige siiski mõni huvitavam ja katsuge jutustada.

2. Matemaatika.

Eelseisval nädalal lõpetame peatüki kongruentsusest ja jätkame harjutusi arvutamispõhiseaduste tarvitamises. Läbi töötada tuleb NI § 36, 37 ja 38, RI lk 68—73 (peatüki lõpuni).

NI sel korral näitab Teile mõne lause juures, kui kasulikud võivad olla kongruentsuse laused uute lausete tõestamisel.

Kõõluks nimetatakse lõiku, mis ühendab ringjoone kaht punkti. (v. § 25). Kuidas nimetatakse suurim kõõl antud ringis? Kesknurk moodustub ringis kahest raadiusest. Kui ringjoon on jagatud 360 võrdseks osaks ja kõik

jaotuspunktid ühendatud ringi keskpunktiga, mitu võrdset kesknurka tekib siis? Tõestage lause: ringis võrdsetele kaartele vastavad võrdsed kõõlud.

Lause kolmnurga välisnurgast tõestub küll hiljem teisiti kui §-is 37, kuid soovitan ka seda tõestamisviisi õppida. § 38 tutvustab Teid tasapinnal jooniselikumise kahe võimaliku tüübiga — nihkumise ja pööramisega ning planimeetrias sagedasti tarvitatava kolmanda liikumisetüübiga — kummutamisega. Ärge laske end sellest eksitada, et § 38 on antud peentrukis; joonistage raamatus sellele §-le raam ümber, et kordamisel Teie silm ikka peatuks sellel tähtsal kohal.

RI annab Teile sel korral häid võimalusi korrata üht ja teist geomeetriast. Lahendage kõik ülesanded. Tööd on seal palju, kuid suuri raskusi Teile ma ei näe. Tähtis on lahendamisel pidada silmas nõuet „võimalikult väheste tehetega“, Näit. ül. 24 saab paku ruumala arvutamiseks anda valem, mis nõuab 7 tehet, või valem 5 tehetega või koguni valem 4 tehetega: olgu ruumala V , siis

$$V = bp(a-c) + cp(b-c)$$

$$\text{ja } V = abp - c^2p$$

$$\text{ja } V = (ab - c^2)p.$$

Pange tähele, et valemis peab ikka olema sidemärk (= või $\approx$, ka $<$ või $>$) kahe aval-

dise vahel, muidu pole valemit, vaid on üksik avaldis. Kui Teie satute raskustele, teatage, eks ma siis tule nende ülesannete juurde tagasi. Aga lahendamist nõuavad kõik ülesanded.

3. Loodusteadus.

Klass: **Seened** (Fungi).

I. Bakterid.

Heinabakter — joon. 15. 1. Kasvukoht. Vees, milles mädanevaid taimi, näiteks heinu, sellest nimi. 2. Väliselt. Väga pisike, näha mikroskoobis 750—1000 kordsel suurendusel. Kujult pulgakese sarnane, kaetud hulga viburitega. Leidub üksikult, aga ka niitjana — palju otsapidi koos; harilikult koguneb niidikesi vee-pinnale palju, nad moodustavad kirme. 3. Sisemiselt. Taimeke üherakne, täidetud protoplasmaga; tal puudub klorofüll. Teatavasti valmistavad taimed klorofüllil abil toitu; heinabakter ise toitu valmistada ei saa. Ta toitub ainetest, mida võtab vees olevatest esemetest, näit. heintest. Selle tõttu lagunevad ehk mädanevad (roiskuvad) heinad. Toit tungib kehasse läbi kehapiina. 4. Liikumine toimub viburite abil. 5. Sigimine ainult suguta, toimub pooldumisel, taimeke jaguneb risti kaheks. Rasked ajad elab üle eosena. Eos tekib terve keha

protoplastast; see tiheneb ja kattub paksu kestaga. Sääraselt ei karda ta kuiva ega külma; ka soojust kannatab välja üle 100 kraadi. Õhku sattunud eosed kannab tuul laiali. 6. Kasu: tekitab vees leiduvate esemete roiskumise.

Teised bakterid. Kõik bakterid on üherakulised ja väga pisikesed. Leiduvad igal pool. Väliskujult on neid lühemate ja pikemate pulgakeste taolisi, nagu heinabakter, siis kerajaid, spiraalseid, loogasarnaseid jne., on viburitega ja ilma. Siseehituselt ja sigimisviisilt sarnanevad kõik heinabakterile. Poolinemine toimub kiiresti, kui elutingimused soodsad, umbes tunnis kord. Erinevused ilmnevad toitumisel: ühed toituvad surnud, teised elusoletest. Esimesi kutsutakse roisklasteks, teisi nugilisteks.

Roisklased ehk saprofüüdid on kasulikud, nende tegevusel toimub looduses roiskumine ehk mädanemine ja hapendumine (piim, äädikas). Kahjulikkudeks nimetab inimene neid siis, kui nad tekitavad tarbeasjade, toiteainete jne. roiskumist. Sel puhul püüab inimene nende tegevust takistada: ta konserveerib aineid vahenditega, mis hoiavad bakterid eemale. Nõnda toitaineid soolatakse, külmetatakse, kuivatatakse, suitsetatakse, marineeritakse, keedetakse kinnistes nõudes (konservid) jne. Tarberiistu ja ehi-

tusi kaetakse tõrvaga, värviga, imbutatakse õli-
dega jne.

Nugilised ehk parasiidid tekitavad ras-
keid haigusi inimestele, loomadele, taimedele.
Kõik nakkushaigused, nagu tiisikus, difteriit,
rõuged j. t. on bakteritest: need kanduvad ühelt
oleselt teisele, paljunevad kiiresti ja tekitavad
elundite roiskumise (tiisikus) või sõõrutavad hä-
vitavat mürki, mis mõjub kiiresti (difteriit). Nende
vastu võideldakse mitmel viisil: juhatakse kehasse
valmis vastumürki või pannakse sinna nõrgad
bakterid; viimaste vastu võitlemiseks töötab keha
ise välja vastumürgi; säärast võitlusviisi nim.
kaitserõugete panemiseks.

4. Ajalugu.

Jätkata kordamist eelmiste nädalate ees-
kujul (J. A. lk. 106, 110, 118).

Kontrollimiseks vt. J. A. lk. 104, 118.

5. Saksa keel.

Kordamise ülesandeid.

I. *Schreiben Sie im Präsens nieder*: Ich
fuhr nach Hause. Karl fiel auf die Nase. Du
sagtest mir alles. Anna hielt die Schaufel in
der Hand. Max aß alle Kartoffeln auf. Wa-
rum gabst du Fritz nicht die Hand? Er lebte
in Narva. Sahst du die Wolken am Himmel?

Alfred vergaß seine Mütze abzunehmen. Warum halfst du dem Armen nicht? Otto trat in die Stube und nahm die Mütze ab. Die Schüssel zerbrach. Die Mutter schalt. Lotte nahm den Schirm und lief davon. Warum erschrakst du so? Röslein wehrte sich und stach. Der Lehrer redete eine Stunde. Der Knabe hieb ein Bäumchen ab. Was geschah dort? Der Faule schlief ein. Der Ziegenbock stieß den faulen Schüler. Dicker Schnee bedeckte die Erde. Der Doktor dachte nach. Das Kind lachte laut. Paula brachte die Rose ihrer Wärterin. Niemand hob das Brot auf. Der Arbeiter stand auf und ging hinaus. Der Hirsch rannte über Tiefen und Höhen. Der Jäger brannte ihm auf das Fell.

II. *Schreiben Sie im Imperativ (Sing. u. Plur.) nieder:* Laut reden. Brot geben. Das Geld nehmen. Alles lesen. Nichts vergessen. Ins Zimmer treten. Schön schlafen. Den Brief zur Post tragen. Nach Hause laufen.

III. *Schreiben Sie im Imperfekt nieder:* Im Sommer scheint die Sonne. Im Frühling regnet es oft. Am Himmel sieht man Wolken. Der Mond schaut auf die Erde herab. Warum kommst du so spät? An der Wand hängt ein Spiegel. Ich weiß nicht, was das bedeutet. Der Fremde verläßt das Zimmer. Der Großvater sitzt hinter dem Ofen. Wohin

gehst du? Der Enkel trägt Brettlein zusammen. Die Wäscherin wäscht den ganzen Tag. Dieses Buch gefällt mir. Die Handtücher bleiben im Korbe liegen. Das Tischtuch liegt auf dem Tische. Die Hausfrau legt die Wäsche zusammen. Der Sonnenschirm wird naß. Die Gemüsefrau ist zufrieden. Das Wasser fließt über die Straße. Der Bauer bittet den Schloßherrn. Endlich nimmt er das Geschenk an. Wer bekommt diesen Rosenstock? Der Nachbar gräbt eine Grube. Der Birnbaum wächst. Man schiebt die Bretter der Sägemühle zwischen die Zähne. Die zerschneiden sie. Der Stein trifft den Hund. Auf dem Platze erscheinen Männer. Die Kinder haben sich eine Hocke ausgesucht. Sie haben eine Harke mitgenommen. Der Onkel hat alle Garben aufeinandergepackt. Es hatte aufgehört zu regnen. Die Ameise war eingetreten. Die Grille hat das Johanniswürmchen erkannt.

IV. Schreiben Sie im Perfekt nieder! Ergänzen Sie das fehlende Hilfsverb (abiaegsöna): Der alte Herr — aufgestanden. Er — seinen Hut genommen. Er — hinausgegangen. Frau Müller — den Lehrer erkannt. Sie — ihn begrüßt. Sie — stehen geblieben. Rudolf — lange krank gewesen. Jetzt — er gesund geworden. Er — Scharlach gehabt.

V. Schreiben Sie im Plusquamperfekt

nieder! Ergänzen Sie durch das Hilfsverb:
Die Leute — im Dorfe angekommen. Der
Bärenführer — dem Postknecht begegnet.
Der Postknecht — ihn mitgenommen. Die
Männer — in den Krug gegangen. Der Bär —
auf dem Schlitten sitzen geblieben. Die Pferde
— den Bären gesehen. Sie — Reißaus ge-
nommen. Es — komisch ausgesehen. Die
Krähe — nicht verhungert.

VI. Setzen Sie ins Passiv: Der Jäger
ruft den Hund. Der Schneider nähte den
Rock. Der Schuster hat meine Schuhe geflickt.
Der Onkel schickte mich zur Post. Die Schwester
hatte den Kranken gepflegt. Der Buchhändler
verkauft Bücher. Der Bäcker bäckt Brot. Die
Schülerin zeichnete ein Bild. Der Dieb stahl
das Pferd des Bauern. Der Bauer fand das
Pferd auf dem Markte. Der Richter bestrafte
den Dieb. Die Mutter wird die Kinder loben.
Der Knabe schlug den Hund. Der Hund biß
den Knaben. Der Lehrer fragt euch jeden Tag.
Suchtest du mich? Grüßtest du ihn nicht?
Wer wird die Tafel abwischen?

VII. Konjugieren Sie im Präsens: Seine
Mutter lieben. Seinen Hund rufen. Sein Buch
lesen. Ich habe einen kranken Zahn, der tut
mir weh.

VIII. Ergänzen Sie durch ein Pronomen:
Ich bin im Garten, rufe —, wenn du — brauchst.

Wo warst du so lange, ich habe — eine halbe Stunde gesucht. Der Maurer sah den Knaben, er rief — zu sich. Der Lehrer nahm das Buch und legte — auf den Tisch. Der Arbeiter hatte eine Rübe gezogen, er schenkte — dem Herrn. Wir haben Sonntag Gäste, bitte besuche — auch. Der Lehrer war mit den Schülern zufrieden, — lobte —. Die Frau war krank, der Arzt gab — eine Arznei. Dort stehen zwei Kinder am Zaune, gib — einen Apfel. Wie geht es Ihnen? Ich habe — lange nicht gesehen. Wo sind die Kinder, rufe — ins Zimmer. Paula schenkte der Wärterin Rosen, die Rosen gefielen —. In jenem Haus wohnen Meyers, das Haus gehört —. Indrik erschrak, denn plötzlich wurde — am Hemde gefaßt. Er sah vor — eine Wölfin. Max und Moritz, lernt besser, ich werde — morgen wieder fragen. Ich will — ein wenig ausruhen. Der Knabe wußte kaum, was mit — geschah. Der Vater riß den Knaben an —.

IX. Konjugieren Sie im Präsens u. Imperativ: Sich (Akk.) vor Krankheit fürchten. Sich (Dat.) Mühe geben.

X. Schreiben Sie folgende Substantive im Genitiv des Singulars und im Nominativ des Plurals nieder. Beispiel: das Heft, des Heftes, die Hefte.

Der Kopf, der Tag, der Sturm, der Arm,

der Baum, der Hund, der Frost, der Abend,
der Sprung, der Monat, der Bruder, der Onkel,
der Vogel, der Wagen, der Garten, der Hase,
der Este, der Mensch, der Herr, der Mann,
der Ochs, der Bauer, der Wurm, der Kamerad,
der Soldat, der Schmerz, der Nachbar, der See,
die Familie, die Uhr, die Nacht, die Wolke,
die Bank, die Arbeit, die Stadt, die Kraft, die
Gegend, die Hand, die Eisenbahn, die Freundin,
die Mutter, die Tochter, das Blatt, das Dach,
das Haus, das Ei, das Schaf, das Stück, das
Jahr, das Tuch, das Feld, das Fenster, das
Blümchen, das Häslein, das Auge, das Ohr,
das Loch, das Bett, das Hemd, das Faß, das
Herz, das Band, das Haar.

XI. Ergänzen Sie durch den Artikel im
richtigen Kasus oder die Endung: Hänge —
Mütze an — Nagel. Lege — Löschblatt in
— Heft. Der Stuhl steht an — Wand. Nä-
hen Sie — Knopf an — Rock. Der Käfer fiel
auf — Rücken. Die Tante packte — Tassen
in — Korb. Die Magd ist in — Küche. Der
Knabe kletterte hinter — Zaun. Lotte stellte
— Schirm neben — Schrank. Der Doktor
saß zwischen — Lehrer und — Mutter. Hin-
ter — Hause ist ein Garten. Nimm — Kreide
in — Hand und schreibe dieses Wort an —
Tafel. Über — Tische hängt eine Lampe.

Der Hund kroch unter — Tisch. Der

Sohn trat vor — Vater. Hänge das Bild zwischen — Spiegel und — Schrank. Die Katze sitzt unter — Sofa. Durch — Tür kommt man in — Haus. Hier ist kein Platz für — Bank. Dieser Stuhl ist für — Lehrer. Ohne mein — Kameraden will ich nicht in — Wald gehen. Gegen — Tod hilft keine Arznei. Die Soldaten kämpfen gegen — Feind. Die Männer hielten vor — Krüge an. Nimm das Geld aus — Geldbeutel. Bei — Vater ist ein Gast. — Hause gegenüber stand eine Eiche. Nicht weit von — Kirche ist die Schule. Seit — Frühling geht es mir besser. Der Knabe fiel von — Pferde. Dieser Kaufmann kommt aus — fremden Lande. Karl ging zu — Onkel. Ich schreibe mit — Feder. Nach — Essen müssen wir lernen.

XII. Stellen Sie, wo nötig „zu“ vor den Infinitiv: Der Vater wird sich freuen dich sehen. Ich bitte euch laßt mich die Nacht hier bleiben, ich will hier schlafen. Der Kranke kann nicht gehen, er muß getragen werden. Die Ameise hatte vergessen ihre Galoschen anziehen. Die Grille sagte: „Ist es erlaubt eintreten?“ Der Mann ließ sein Rad vor dem Hause stehen. Der Bauer bat den Herrn das Kalb zum Geschenke annehmen. Ich blieb stehen, denn ich hörte meinen Namen rufen. Heinrich half dem Gärtner den

Baum pflanzen. Es hat angefangen regnen. Der Herr begann schelten. Du darfst nicht spät nach Hause kommen. Die Grille verstand Violine spielen. Dieses kleine Mädchen fürchtet sich durch ein dunkles Zimmer gehen. Ich habe vergessen das Fenster schließen. Der Knabe sprach: „Ich mag nicht lügen.“ Die Kinder wünschten das neue Ruderboot zu sehen.

Võti antakse järgmises vihus!

6. Maateadus.

Tundma õppida Jaapani kliima, rahvustik, kultuurilised, majanduslikud ja poliitilised olud (õpper. lk. 11—115).

Kliima on Jaapanis, nagu tema asend seda oletada lubab, merine. Et aga Jaapani ulatus meridiaani sihis on õige suur, siis on ka kliima põhjapoolsetel saartel Kuriilidel ja Sahaliinil külm ja kare, mille tõttu need saared ka vähese rahvastikuga on. Jaapani peasaarestikus on kliima soe ja niiske, mille tõttu seal esineb lopsakas taimekasv. Ka aitab siin kliima soojenemiseks kaasa soe merehoovus Kuro-Šivo. Põhjapoolseid saari aga mõjustab külm Oja-Šivo hoovus. Lõunapoolsetel Riu-Kiu saartel, samuti Formoosal on kliima ja taimeistik juba troopilised. Vaatamata soodsale kliimale ja tihedale rahvastikule

on Jaapanis ligi pool maapinnast metsa all. Põhjuseks on siin see, et mägiseid alasid on võimata põlluks harida, kuna madalmik ja künklikud alad juba ammu põldude ja aedade all seisavad.

Loomastik Jaapanis ei ole eriti rikkalik. Leidub vaid mõningaid kohalikke liike nagu hiigel salamander ja jaapani ahv „saru“.

Rahvastik on Jaapanis ühtlane, elanikeks on jaapanlased, kes kuuluvad mongoli tõugu. Kuriilidel leidub vähe ürgrahva ainude järeletulijaid, kes madalal kultuuri astmel, ja Formoosa saarel hiinlasi.

Kultuuriliselt on jaapanlased kõrgel järjel. Algharidus on sunduslik ja ka kesk- ning kõrgema hariduse eest on hästi hoolitsetud.

Tulundus. Peatuluallikaks on nagu Hiinaski põllundus ja aiandus. Peatoiteviljaks on riis, siis kasvatatakse veel nisu, otra jne. Tulundustaimedest kasvatatakse teed, mooruspuid, siidusside toitmiseks ja vähesel hulgal ka puuvilla. Riu-kiu saartel ja Formoosal kasvatatakse ka suhkruroogu ja kampferipuud. Toorsiidi toodangu poolest on Jaapan ilmas esimesel kohal.

Kirjandus on Jaapanis samuti nagu Hiinaski vähe arenenud.

Väga paljud jaapanlased saavad ülespidamist kalapüügist ja laevandusest. Ka kalapüügi toodangu suuruselt kuulub Jaapanile ilmas

esimene koht. Jaapani kaubalaevastik on suuruselt ilmas 3. kohal, üldtonnaasiga 5 miljonit brutto reg. tonni.

Ka tööstus on Jaapanis arenenud. Eri- list tähtsust omab tekstiil- (kudumis-) tööstus (puuvill ja siid), siis metalli- ja paberitööstus.

Kaubandusliselt on Jaapani asend soodus. (Võrrelge Inglismaa ja Jaapani asendit ja leidke nende ühised ja lahkuminevad jooned!) Peale suure laevastiku on ka raudteede võrk hästi arenenud.

Poliitiliselt on Jaapan iseseisev keiserriik, mis viimastel aastakümnetel õnnelikkude sõdade tagajärjel kasvas suurriigiks. Jaapani laiutus- püüded kestavad ka praegu edasi ja nüüd püüab ta Hiinalt Mandžuuriat endale kiskuda, mis talle praeguse sõjalise seisukorra juures ka raske ei ole.

Tähtsamad linnad. Pealinn Tokyo (2,3 milj. el.), Osaka (ligi 2,5 milj. el.) on tähtsam tööstuslinn Jaapanis. Tähtsad sadama- ja töös- tusslinnad on veel Kobe (800.000 el.), Jokohama (600.000 el.) j. t.

Vastutav toimetaja: K. A. Herman.
Väljaandja: Eesti Hariduse Sõprade Selts
Firma J. Ratassepp'a trükk, Tallinnas.

EESTI
RAHVUSRAAMATUKOGU
AR